

Sygn. akt I ACa 171/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 czerwca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Jarosław Marek Kamiński (spr.)
Sędziowie	:	SSA Bogusław Suter SSA Bogusław Dobrowolski

po rozpoznaniu w dniu 10 czerwca 2020 r. w Białymstoku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) **Banku (...) S.A. w W.**

przeciwko **D. D. (1)**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży

z dnia 16 grudnia 2019 r. sygn. akt I C 768/19

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 4.050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej.

(...)

Sygn. akt I ACa 171/20

UZASADNIENIE

Powódka (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w W. domagała się zasądzenia od pozwanej D. D. (1) kwoty 111.579,27 zł wraz z odsetkami maksymalnymi za opóźnienie w wysokości 14% rocznie od kwoty 104.780,09 zł, liczonymi za okres od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, w tym kwotę 104.780,09 zł tytułem należności głównej i kwoty 6.799,18 zł tytułem naliczonych odsetek umownych.

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości. Na rozprawie w dniu 2 grudnia 2019 r. podniosła, że zaprzestała spłaty pożyczki albowiem na skutek anomalii pogodowych (suszy) i upadku krów pogorszyła się jej sytuacja finansowa i w związku z tym wnosiła o rozłożenie płatności na raty w kwotach po 300 zł.

Sąd Okręgowy w Łomży wyrokiem z dnia 16 grudnia 2019 r. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 111.579,27 złotych wraz z odsetkami za opóźnienie w wysokości 14 % rocznie od kwoty 104.780,09, liczonymi od dnia 13 sierpnia 2019 r. do dnia zapłaty, w tym kwotę 104.780,09 złotych tytułem należności głównej i kwotę 6.799 złotych tytułem naliczonych odsetek umownych; zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 10.996 złotych tytułem kosztów procesu; nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Łomży) kwotę 4.184 złotych tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Powyższy wyrok pozwana zaskarżyła w części, to jest w punkcie I i II w takim zakresie, w jakim zasądzona kwota nie została rozłożona na raty.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, wskutek czego błędnie ustalono stan faktyczny, a to z kolei miało wpływ na wynik sprawy, a mianowicie:

a) art. 233 k.p.c. poprzez błędne i niezgodne z zasadami życiowymi ustalenie, że pozwana będzie w stanie spłacić kwotę 111.579,27 PLN jednorazowo, gdy z okoliczności sprawy i wniosku pozwanej wynikało, że jej sytuacja majątkowa na to nie pozwala, a spłaty mogłaby dokonywać jedynie w systemie ratalnym,

b) zasądzenie kwoty bez rozłożenia jej na raty czyni świadczenie niemożliwym do spełnienia, bowiem pozwana nie będzie w stanie uiścić jednorazowo całej wymagalnej kwoty, a wykazuje chęć spłaty całej kwoty, jednakże w systemie ratalnym,

c) art. 320 k.p.c. poprzez nierozłożenie świadczenia na raty, w sytuacji, gdy istniały ku temu podstawy, tj. trudna sytuacja majątkowa pozwanej wobec faktu nieosiągania przez nią dostatecznych dochodów, wystąpienia przejściowych problemów finansowych,

a nadto naruszenie prawa materialnego - art. 471 k.c. w zw. z art. 357¹ k.c. poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie oraz stwierdzenie, że pozwana w pełni ponosi odpowiedzialność za nienależyte wykonania zobowiązania w przypadku, gdy powodem wstrzymania spłaty rat była susza, pozbawiająca ją wszelkich środków dochodowych.

Wskazując na powyższe, wniosła o zmianę tego wyroku w zaskarżonym zakresie poprzez rozłożenie kwoty 111.579,27 PLN (na 60 równych comiesięcznych rat; ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi I instancji).

Sąd Okręgowy ocenił powództwo co do zasady i wysokości, jako zasługujące na uwzględnienie.

Przechodząc do rozpoznania wniosku pozwanej o rozłożenie zasądzzonego świadczenia na raty, Sąd stwierdził, że podnoszonych przez pozwaną okoliczności nie można rozpatrywać w ramach nadzwyczajnej zmiany stosunków, o których mowa w art. 357¹ k.c. Zgodnie ze stanowiskiem doktryny nadzwyczajna zmiana stosunków jako przesłanka zastosowania art. 357¹ k.c. dotyczy stosunków społecznych i gospodarczych, które mają charakter powszechny. Nie jest uzasadnione zastosowanie klauzuli rebus sic stantibus w przypadku zmiany okoliczności dotyczących wyłącznie stron konkretnego stosunku wynikającego z indywidualnej umowy. W szczególności pogorszenie sytuacji ekonomicznej lub nadzwyczajna zmiana sytuacji życiowej jednej ze stron umowy, niemające swojej przyczyny w nadzwyczajnej zmianie stosunków społecznych w ogólności, nie mogą stanowić podstawy zastosowania art. 357¹ k.c.. Zmiana stosunków musi mieć przy tym charakter wyjątkowy, niespotykany w normalnym toku spraw. Podkreślił, że pozwana jest rolnikiem prowadzącym gospodarstwo rolne o łącznej powierzchni ok. 20 ha, nastawionym głównie na produkcję mleka, a zatem ma świadomość, że prowadzenie gospodarstwa rolnego jest uzależnione od wielu czynników, między innymi warunków atmosferycznych i kondycji zdrowotnej zwierząt, co w istocie stanowi normalne ryzyko wpisane

w prowadzenie działalności rolniczej. W związku z tym, uzyskiwane z gospodarstwa rolnego dochody mogą ulegać pewnym wahaniom. Pozwana zaciągając zobowiązanie pożyczkowe winna zatem realnie oceniać swoje możliwości kredytowe w kontekście źródeł swoich dochodów, tym bardziej, że jak wynika z załączonych dokumentów korzystała z usług bankowych w szerokim zakresie. Z przedłożonego wniosku kredytowego wynika bowiem, że w dacie ubiegania się o przedmiotową pożyczkę miała przyznane limity kredytowe, karty kredytowe, a także posiadała inne zobowiązania wobec banków z łączną ratą oscylującą wokół kwoty 20.000 zł, a nadto posiadała zobowiązanie wobec (...) na kwotę 32.993,11 zł. Pozwana wykazywała wówczas średniomiesięczny dochód z prowadzonej działalności rolniczej na poziomie 35.450 zł, a z tytułu dostaw - dochód roczny wysokości 455.000 zł, przy poniesionych kosztach w wysokości 29.600 zł. Decydując się na zaciągnięcie kolejnej pożyczki w znacznej wysokości w powodowym Banku, pozwana mając świadomość obciążających ją zobowiązań, a także świadomość specyfiki prowadzenia działalności rolniczej nastawionej głównie na produkcję mleka oceniała, że uzyskiwane dochody pozwolą jej na bieżące regulowanie należności.

W tych okolicznościach – zdaniem Sądu - brak było podstaw do uwzględnienia wniosku pozwanej o rozłożenie ciężącej na niej należności na raty w kwotach po 300 zł miesięcznie. W niniejszej sprawie Sąd nie dopatrył się bowiem żadnych szczególnie uzasadnionych wypadków, o których mowa w art. 320 k.p.c., które pozwoliłyby na uwzględnienie takiego żądania. Sąd nie dał przy tym wiary twierdzeniom D. D. (1), iż próbowała dojść ona z powodowym Bankiem do ugody co do zmiany warunków spłaty, a Bank nie chciał renegotjować warunków spłaty pożyczki. Zauważył, że strona pozwana, wbrew ciężącemu na niej obowiązkowi udowodnienia twierdzeń (art. 6 k.c.), nie przedstawiła na tę okoliczność żadnych dowodów. Natomiast, jak to wynika z przedłożonego aneksu z dnia 23 października 2018 r., Bank na wniosek pozwanej zawiesił jej spłatę pożyczki na okres 3 miesięcy. Ponadto w wysyłanych do pozwanej wezwaniach do zapłaty Bank informował ją o możliwości złożenia wniosku o restrukturyzację zadłużenia, a także o możliwości polubownego załatwienia sporu, z czego, jak to wynika z akt sprawy, pozwana nie skorzystała.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja nie była zasadna.

Na wstępie wypada zauważyć, że przepis art. 320 k.p.c. określa szczególną regułę wyrokowania, dotyczącą przedmiotu orzekania, dającą sądowi możliwość uwzględnienia interesów pozwanego w zakresie czasu wykonania wyroku, jak interesów powoda przez uniknięcie bezskutecznej egzekucji. Mimo umiejscowienia go wśród przepisów postępowania, ma on charakter materialnoprawny, ponieważ modyfikuje treść łączącego strony stosunku cywilnoprawnego, w odniesieniu do sposobu i terminu spełnienia świadczenia przez pozwanego i w tym zakresie jest konstytutywny.

Przesłanką zastosowania tego przepisu jest ustalenie, że w danej sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony; decydują o tym okoliczności konkretnej sprawy. W zasadzie chodzi o okoliczności dotyczące pozwanego dłużnika, jego sytuację osobistą, majątkową, finansową, rodzinną, które powodują, że nierealne jest spełnienie przez niego od razu i w pełnej wysokości zasądzzonego świadczenia. Rozważając rozłożenie zasądzzonego świadczenia na raty, sąd orzekający nie może jednak nie brać pod rozwagę także sytuacji wierzyciela, ponieważ sąd nie powinien działać z jego pokrzywdzeniem.

W orzecznictwie podkreśla się, że wykazanie przesłanek zastosowania art. 320 k.p.c. ciąży na stronie, która chce skorzystać z możliwości rozłożenia świadczenia na raty. Nie budzi wątpliwości, że sąd z urzędu nie jest zobowiązany do ustalenia sytuacji majątkowej i rodzinnej strony, podobnie jak co do zasady to nie sąd, lecz strona ma obowiązek powoływać fakty i przedstawiać dowody (art. 3, art. 232 k.p.c.) i ją obciążają konsekwencje zaniedbań w tym zakresie (art. 6 k.c.). Zastosowanie art. 320 k.p.c. wykracza poza normalny zakres rozstrzygnięcia i wymaga zazwyczaj udowodnienia okoliczności niekoniecznych do rozstrzygnięcia o samym dochodzonym roszczeniu (postanowienie Sądu Najwyższego z 22.03.2018, V CSK 503/17).

Według Sądu Apelacyjnego, nie jest jednak wystarczającym do rozłożenia świadczenia na raty samo wykazanie przez dłużnika, że jego aktualna sytuacja osobista, majątkowa, czy rodzinna sprawia, że nierealne jest spełnienie przez niego od razu i w pełnej wysokości zasądzzonego świadczenia. Uwzględnienie bowiem jednocześnie słusznego interesu

wierzyciela wymaga, aby na chwilę orzekania zostało przynajmniej uwiarygodnione w wysokim stopniu, że dłużnik (oceniając rzecz rozsądnie) będzie w stanie spełnić świadczenie w ratach, których liczbę, wysokość i terminy płatności ustali Sąd w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, powyższa okoliczność nie została w niniejszym postępowaniu w żaden sposób wykazana. Z oświadczenia pozwanej o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, złożonym w związku z ubieganiem się o zwolnienie od opłaty od apelacji, wynika natomiast, że rodzina pozwanej (5 osób) utrzymuje się wyłącznie z dochodu uzyskiwanego z gospodarstwa rolnego, którego wysokość sama pozwana określiła na sumę 2.000 zł/ miesięcznie (k. 144 – 148).

W apelacji pozwana wniosła, aby zasądzoną kwotę 111.579,27 rozłożyć na 60 równych, comiesięcznych rat. Powyższe oznacza, że wysokość każdej z rat wynosić powinna ok. 1.859 zł. Mając na względzie wysokość deklarowanych dochodów pozwanej, wypada ocenić, że zapłata rozłożonego w ten sposób na raty świadczenia będzie tak samo realna, jak jego spełnienie od razu i w pełnej wysokości. Tym samym i tak nie zostanie osiągnięte jedno z podstawowych założeń uregulowania art. 320 k.p.c., jakim jest uniknięcie bezskutecznej egzekucji.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy zaskarżony wyrok i oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach procesu instancji odwoławczej orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sporu.

(...)